

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Довбуш В.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

УМОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ

Зобов'язання є одними з основних факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, тому питання визначення їх сутності та нормативного регулювання потребує детального розгляду. Адже від правильної організації їх обліку, аналізу і контролю залежить довірлива і розрахункова дисципліна, ділова репутація суб'єкта підприємницької діяльності.

Загальновідомим фактом є те, що здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання супроводжується виникненням різних зобов'язань, зокрема, і умовних, які до тепер є новим об'єктом обліку та мають ряд дискусійних питань щодо нормативного забезпечення регулювання питань оцінки та облікового відображення, хоча й мають досить вагоме значення в системі управління підприємством.

На законодавчому рівні переважної більшості досліджених країн термін «умовні зобов'язання» визначається як зобов'язання, що виникло в результаті минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться чи не відбудеться одна чи декілька невизначених подій. Єдність у підходах до трактування терміну умовні зобов'язання на законодавчому рівні пояснюється тим, що ряд країн використало МСБО як основу для формування національного законодавства в сфері бухгалтерського обліку. Використання МСФЗ 37 за основу при розробці національного положення (стандарту) супроводжується дискусійними питаннями в частині оцінки, визнання та облікового відображення умовних зобов'язань, в наслідок недостатнього розкриття зазначених питань на рівні національного законодавства. Документом, що регламентує бухгалтерський облік непередбачуваних (умовних) зобов'язань в Україні є П(С)БО 11 «Зобов'язання», в якому зазначено, що умовні зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою, а за кожним видом умовних зобов'язань у примітках до фінансової звітності наводиться стислий опис умовного зобов'язання, його сума або сума очікуваного погашення зобов'язання іншою стороною (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика та нормативне закріплення визначення сутності умовних (непередбачених) зобов'язань

Нормативний документ	Визначення терміну умовні (непередбачені) зобов'язання
<p align="center">МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [1]</p>	<p>Умовне зобов'язання – це: а) можливе зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання, або б) існуюче зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки немає ймовірності, що вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення зобов'язання, або суму зобов'язання не можна оцінити достатньо достовірно.</p>
<p align="center">П(С)БО 11 «Зобов'язання» [2]</p>	<p>Непередбачене зобов'язання – це: а) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або б) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоімовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.</p>

У вищенаведених нормативних документах положення в частині розуміння змісту економічної категорії є тотожними, хоча мають різну назву, що зумовлене їх етимологією, а саме в результаті перекладу відповідних міжнародних стандартів.

Для поглиблення розуміння сутності умовних зобов'язань, їх визнання та облікового відображення пропонуємо до П(С)БО 11 «Зобов'язання» внести наступні зміни:

1) Некоректність україномовного перекладу МСБО 37 зумовлює різночитання поняття «contingent liability», тому для забезпечення ефективного управління зобов'язаннями підприємства, в т. ч. умовними в п. 4, п. 6 та п. 22 непередбачені зобов'язання замінити на умовні зобов'язання.

2) З метою уникнення додаткових записів в п. 18 необхідно зазначити «залишок забезпечення майбутніх витрат і платежів за умовними зобов'язаннями може залишити без змін за умови, що його використання планується в наступному звітному періоді».

3) З метою ефективною реалізації інформаційної та контрольної функцій бухгалтерського обліку в п. 19 зазначити, що облікове відображення умовних зобов'язань ймовірність виникнення яких висока відобразити на балансових рахунках, а умовні зобов'язання ймовірність виникнення яких низька на позабалансових рахунках.

4) П. 22 зазначити наступним чином «підприємство за кожним видом умовних зобов'язань наводить таку інформацію: короткий опис ймовірного умовного зобов'язання, а також можливий строк його погашення; коротка

описова характеристика невизначеностей по відношенню до терміну виконання і величини зобов'язання; причини виникнення умовних зобов'язань, короткий опис умовного факту чи обставини, яка може спричинити певні наслідки (визначити на підставі чого виникли зазначені зобов'язання); ймовірність погашення; особливості проведення інвентаризації та відповідальність, внутрішня звітність», що надасть змогу управлінському персоналу правильно спрогнозувати господарську діяльність підприємства, сформулювати цілі, стратегію і тактику діяльності на наступні звітні періоди.

Вітчизняним законодавством регулюються загальні питання бухгалтерського обліку умовних зобов'язань, що значно ускладнює процес оцінки та формування інформації по цьому об'єкту для прийняття управлінських рішень. Використання запропонованого підходу до нормативного регулювання умовних зобов'язань надасть змогу приймати ефективні управлінські рішення завдяки можливості ефективного, детального планування та прогнозування майбутніх подій, які можуть зумовити відтік економічних ресурсів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання»: наказ міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com>.

Кузьмик Л.В.

магістрант,

Вінницький національний аграрний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Конкурентоспроможність підприємства прямопропорційно залежить від чітко налагодженої системи ведення бухгалтерського обліку, зокрема відображення витрат процесу діяльності. У сучасній концепції витрат вагоме місце займають трансакційні витрати. Це відносно нове поняття в бухгалтерському обліку і єдиного тлумачення його сутності поки що не знайдено, а тому воно потребує наполегливого вивчення та осмислення як з боку теорії, так і практики. В процесі здійснення господарської діяльності у кожного підприємства виникають трансакційні витрати, які мають значний вплив на прибуток підприємства, оскільки їх величина постійно зростає у зв'язку з трансформаційними процесами в економіці України. Саме тому, слід приділити значну увагу обліковому аспекту відображення трансакційних витрат, що сприятиме організації системи їх управлінського обліку [1, с. 289].